

УДК 351.853.1:378 (476.6)

**100 ГАДОЎ ГІСТОРЫ БУДЫНКА
БІЯТЭХНАЛАГІЧНАГА ФАКУЛЬТЭТА**

Тарацка М.І.

УА «Гродзенскі дзяржаўны аграрны ўніверсітэт»
г. Гродна, Рэспубліка Беларусь

У гэтым годзе спаўняецца роўна 100 гадоў са дня пабудовы корпуса біятэхналагічнага факультэта УА “ГДАУ”, які першапачаткова планавалася як будынак Рэальнага вучылішча імя цэсарэвіча Аляксея. Памылкова лічылася, што сам будынак быў пабудаваны яшчэ ў 1907 г., але зараз вядома, што з 1907 г. вучылішча размяшчалася ў прыватных дамах. Адначасова яго дырэктарам Уладзімірам Арэставічам Лідэрсам, які прыехаў у Гродна з Вільні ў 1902 г., на працягу 1909-1910 гг. вялася перапіска з Віленскай навучальнай акругай пра набыццё зямлі і пабудову вучылішча, якая была здзейснена за 1911-1913 гг. Заняткі пачаліся 11 верасня 1913 г. Два паверхі заходняй часткі будынку належалі сям’і Лідэрсай, адзін – настаўнікам. Вучылішча мела сваю

абсерваторыю. дзе размяшчаўся тэлескоп, з дапамогай якога навучэнцы наглядзілі за зоркамі. Захаваўся фотаздымак 1910 года гуртка аматараў астраноміі, якім кіраваў ксёндз Люцыян Халескі, на фоне трох тэлескопаў. Ёсць звесткі, што абсерваторыя ў Гродне існавала яшчэ ў XVIII стагоддзі, але пакуль невядома, дзе яна знаходзілася.

У 1914 г. ў Гродзенскім рэальным вучылішчы было 314 вучняў: 191 праваслаўных, 60 каталікоў, 14 іншых хрысціян, 46 іўдзеяў, 3 – магаметане. Па сацыяльным складзе – 42 дзіцяці дваран патомных, 91 – асабістых дваран і чыноўнікаў, 15 – духоўнага звання, 19 – ганаровых грамадзян і купцоў, 84 – мяшчан і цэхавых, 1 – казакоў, 59 – сялян, 3 – замежнікаў [1]. Летам 1914 г. пачалася эвакуацыя вучылішча ў Калугу. Вывозіліся навучэнцы разам са сваімі бацькамі. Заняткі ў Гродна з неэвакуіраванымі працягваліся да 28 студзеня [2]. У жніўні 1914 г. ў будынку было падрыхтавана памяшканне для прыёма добраахвотнікаў у армію, а ў верасні тут размясціўся вялікі князь Мікалай Мікалаевіч і галоўнакамандуючы войскамі Паўночна-Заходняга фронту генерал-ад’ютант Мікалай Рузскі. У 1915 годзе ў будынку знаходзіўся штаб 10-й рускай арміі генерала Ф. Сіверса [2, 3].

У міжваенны час у будынку размяшчалася польская мужчынская гімназія імя Адама Міцкевіча, адкрытая ў 1920 годзе, у якой працавалі талантлівыя выкладчыкі, растраляныя немцамі. Сярод іх настаўнік прыродазнаўства, заснавальнік гарадзенскага запарку Ян Каханоўскі, настаўнік нямецкай і лацінскай мовы Францішак Данько, малявання і працы – Іосіф Ванатоўскі, польскай мовы – Тэадор Акршыньскі.

Ян Каханоўскі ў 1913 г. пасля заканчэння Гродзенскай мужчынскай гімназіі паступіў у сельскагаспадарчую акадэмію (Табож, Чэхія). З 1914 да 1917 гг. прадоўжыў вучобу на сельскагаспадарчым факультэце Юр’еўскага (зараз Тартускага) ўніверсітэта, які пры набліжэнні фронту быў пераведзены ў Варонж. Недавучаны студэнт вярнуўся ў Гродна і пачаў працаваць прафесарам біялогіі ў гімназіі імя Адама Міцкевіча, дзе працаваў да 1939 г. У 1925 г. ён усё ж завяршыў вучобу ў галоўнай сельскагаспадарчай школе Польшчы. Па просьбе Я.Каханоўскага ў 1925 г. магістратам горада быў выдзелены ўчастак 0,3 га на тэрыторыі былога батанічнага саду Жылібера пад біялагічны сад (агарод). Праз 3 гады на тэрыторыі сада расло каля 830 відаў раслін. Пры ўдзеле Я.Каханоўскага ў 1926 г. быў адчынены гарадскі музей прыроды, які размяшчаўся ў будынку гімназіі. З 1928 года ў двары гімназіі адкрываецца аддзел заалогіі, дзе знаходзяцца дзікія жывёлы і птушкі, якіх у 1930 г. было ўжо 30 відаў. Адначасова на раслінах саду была арганізавана гадоўля тутавяга шаўкапрада [4]. У

1937 г. Рада магістрата горада Гродна прыняла рашэнне набыць ўчастак зямлі ў Яна і Марыі Друцкіх-Любецкіх пад гарадскі заапарк.

Летам 1944 г. ў будынку размясціўся 132-гі палявы перасоўны шпіталь 50-й арміі. дзесяткі воінаў, якія не выжылі, былі пахаваны ў парку, там дзе зараз знаходзяцца канцэртная пляцоўка і дзіцячыя атракцыёны.

З 1948 да 1951 гг., калі будынак быў перададзены Гродзенскаму сельскагаспадарчаму інстытуту, у ім знаходзіўся Гродзенскі абласны камітэт КПБ, які ўзначальваў Сяргей Восіпавіч Прытыцкі. З 25 кастрычніка 1951 г. пачаліся заняткі на двух факультэтах – агранамічным і заатэхнічным. Зараз тут размешчаны корпус біятэхналагічнага факультэта.

ЛІТАРАТУРА

1. Соркіна І.Павучальныя ўстановы, настаўнікі і вучні г.Гродна ў 60-я гады XIX – пачатку XX ст.//Гродзенскі палімісест. 2010. Дзяржаўныя і сацыяльныя структуры ў XVI-XX ст. // Над рэд. А.Ф.Смаленчука, Н.У.Сліж. – Мінск:Зміцер Колас, 2011. – С.355-394.
2. Гродзенское реальное училище цесаревича Алексея. [Электронны рэсурс]: <http://forum.grodno.net/index.php?topic=73033.115;imode>.
3. Чернякевич А., Трусов И. «Новый Свет» и его окрестности / А. Чернякевич, И.Трусов. 2009. – с.68. [Электронны рэсурс] <http://www.lib.grsu.by/library/data/resources/catalog/164377-358776.pdf>.
4. Игнатович, Ф.И. Гродзенский учитель-новатор И.И. Кохановский / Ф.И. Игнатович, Д.П. Тарасюк // Кіраванне ў адукацыі. – 2012. – № 4. – С. 60-64.
5. Юры Камянін. Вайсковыя могілкі з танцпляцоўкай і пакоем смеху [Электронны рэсурс] http://www.t-styl.info/by/114/our_region/9783.